

Józef Dzikowski

Gabinet Numizmatyczny

Rocznik Muzeum Narodowego w Kielcach 16, 360-365

1988

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

wz. 1976 wykonaną w łódzkiej Wifamie w 1980 r. (nr inw. MNKi/B/538) oraz szablę austriacką oficera marynarki M 1850 z wytwórni Weyersberg u. Stamm w Solingen (nr inw. MNKi/B/539).

Ryszard de Latour

GABINET NUMIZMATYCZNY

ROK 1985

Gabinet Numizmatyczny rozpoczął swoją działalność w Muzeum Narodowym w Kielcach w styczniu 1985 r. Zadaniem nowo powstałej komórki organizacyjnej było w pierwszej kolejności przejęcie wszystkich monet i medali gromadzonych dotąd w sposób przypadkowy w Działach Historii i Archeologii. Zaistniała przy tym konieczność założenia nowej dokumentacji inwentarzowej i naukowej, która w większości wymagała aktualizacji i uzupełnień. Po wstępnym rozeznaniu znajdujących się w muzeum zbiorów przystąpiono również do zakupu monet i medali w celu stworzenia kolekcji numizmatycznej o określonym profilu. Zgodnie z założonym programem Gabinet Numizmatyczny skupi się na zbieraniu monet, banknotów i medali polskich i z Polską związanych. Medale współczesne przyjęto zbierać w kilku grupach: medale o tematyce historycznej, medale portretowe i o wyjątkowej wartości artystycznej. Oddzielną grupę w tej kolekcji stanowią medale regionalne Kielecczyny.

W ciągu roku 1985 przejęto wszystkie monety, banknoty i medale z Działu Historii. Dokonano zakupu rzadkich monet, w tym denarów piastowskich i talarów polskich. Ponadto zakupiono dwa rzadkie medale z XVII w. wykonane przez Jana Filipa Holzhaeussera i zespół medali regionalnych. Przejęta została także spora ilość współczesnych monet polskich przekazanych w formie daru przez członków kieleckiego Oddziału PTAiN, którzy zobowiązali się kompletować dla Gabinetu Numizmatycznego wszystkie monety obiegowe PRL.

Nabytki Gabinetu Numizmatycznego Muzeum Narodowego w Kielcach w 1985 r. przedstawiają się następująco:

Numizmaty	1985			Stan w dniu 31 XII
	Przejęto z Działu Historii	Dary i przekazy	Zakupy	
Monety	6 209	219	65	6 493
Medale	421	15	199	635
Banknoty	131	2	—	133

Do najciekawszych zakupionych nabytków należą:

Monety

— Denar „Książę i św. Wojciech”, Polska, Bolesław Krzywousty (1102–1138), srebro, średn. 14 mm; Kopicki T.1 Cz.1 s. 26 poz. III/2; nr inw. MNKi/N/903.

Ryc. 31. Denar, Władysław II
Wygnaniec

- Denar „Książę z mieczem”, Polska, Władysław Wygnaniec (1138–1146), srebro, średn. 13 mm; Kopicki T.1 Cz.1. s. 29 poz. III/1; nr inw. MNKi/N/904.
- Denar „Książę na tronie”, Polska, Bolesław IV Kędzierzawy (1146–1173), srebro, średn. 16,6 mm; Kopicki T.1 Cz.1. s. 32 poz. I; nr inw. MNKi/N/905.

Ryc. 32. Denar, Bolesław IV
Kędzierzawy

- Brakteat „Książę na koniu” (napis hebrajski), Polska, Mieszko III zw. Starym (1173–1202), śred. 17 mm; Kopicki T1 . Cz.1. s. 37 poz. V; nr inw. MNKi/N/906.
- Brakteat „Książę z proporcem”, Polska, Bolesław Wstydlwy (1243–1279), srebro, średn. 19 mm; Kopicki T.1 Cz.1 s. 111 poz. II; nr inw. MNKi/N/907.
- Ort gdański 1615 r., Polska, Zygmunt III Waza (1587–1632), srebro, średn. 29 mm, w. 6,59 g; Kopicki T.2 s. 267 poz. II/2; nr inw. MNKi/N/915.
- Talar koronny 1627 r., Polska, m. Bydg., Zygmunt III Waza (1587–1632) srebro, średn. 42,7 mm, w. 28,58 g; Kopicki T.2 s. 176 poz. 4f; nr inw. MNKi/N/917.

Ryc. 33. Talar koronny 1629,
Zygmunt III Waza

- Talar koronny 1629 r., Polska, m. Bydg., Zygmunt III Waza (1587–1632) srebro, średn. 42,7 mm, w. 28,7 g; Kopicki T.2 s. 176 poz. 6/c; nr inw. MNKi/N/1019.

- Talar koronny 1634 r., Polska, m. Bydg., Władysław IV (1632–1648), srebro, średn. 44,5 mm, w. 28,2 g; Kopicki T.3 s. 17 poz. 12/2a; nr inw. MNKi/N/918.
- Talar koronny 1643 r., Polska, m. Bydg., Władysław IV (1632–1648), srebro, średn. 42,8 mm, w. 28,5 g; Kamiński, Kurpiewski s. 40 poz. 102; nr inw. MNKi/N/919.
- Talar toruński 1637 r., Polska, Władysław IV (1632–1648), srebro, średn. 46 mm, w. 28,4 g; Kamiński, Kurpiewski s. 91 poz. 288; nr inw. MNKi/N/920.
- Talar toruński 1638 r., Polska, Władysław IV (1632–1648), srebro, średn. 45,6 mm, w. 28,08 g; Kamiński, Kurpiewski s. 94 poz. 301; nr inw. MNKi/N/921.

Ryc. 34. Talar gdański 1640,
Władysław IV

- Talar gdański 1640 r., Polska, Władysław IV (1632–1648), srebro, średn. 44,54 mm, w. 28,24 g; Kamiński, Kurpiewski s. 39 poz. 176; nr inw. MNKi/N/922.
- Ort toruński 1655 r., Polska, Jan Kazimierz (1648–1668), srebro, średn. 30,5 mm, w. 5,6 g; Kopicki T. 3 s. 130 poz. I/5b; nr inw. MNKi/N/916.

Ryc. 35. Talar 1645, Kurlandia,
Jakub Kettler

- Talar 1645 r., Kurlandia, m. Mitawa, Jakub Kettler (1648–1668), srebro średn. 44,6 mm, w. 28,6 g; Kopicki T. 3 s. 54 poz. 61; nr inw. MNKi/N/923.
- Talar koronny 1766 r., Polska, Stanisław August (1765–1795), srebro, średn. 43,5 mm, w. 28 g; Kamiński, Kurpiewski s. 66 poz. 279; nr inw. MNKi/N/924.

Ryc. 36. Talar 1766, Stanisław August

- Talar 1812 r., Księstwo Warszawskie, Fryderyk August, srebro, średn. 38,8 mm, w. 21,25 g; Kamiński, Kurpiewski s. 131 poz. 565; nr inw. MNKi/N/925.
- 2 złote 1813 r., oblężenie Zamościa, srebro, średn. 28,4 mm, w. 8,87 g; Kamiński, Kurpiewski s. 140 poz. 578; nr inw. MNKi/N/927.
- 50 złotych 1819 r., Królestwo Polskie, Aleksander I, złoto, średn. 23,9 mm, w. 9,77 g; Kopicki T.4 s. 50 poz. 68/1; nr inw. MNKi/N/899.

Ryc. 37. 50 złotych 1819 r.,
Królestwo Polskie

- Dukat 1831 r., powstanie listopadowe, złoto, średn. 21,4 mm, w. 3,46 g; Kamiński, Kurpiewski s. 187 poz. 801; nr inw. MNKi/N/900.

Ryc. 38. Dukat 1831, powstanie
listopadowe

- 5 złotych 1925 r., Polska, RP, moneta wybita z okazji uchwalenia Konstytucji Rzeczypospolitej stemplem wypukłym, wybito 1000 szt., srebro, średn. 37 mm, w. 25 g; IKMP s. 106 poz. P-31; nr inw. MNKi/N/927.
- 5 złotych 1936 r., Polska, RP, moneta wybita na płytce kwadratowej (klipa) z okazji 15-lecia budowy Gdyni, wybito 200 szt., srebro, 35 × 35 mm, w. 20,10 g; IKMP s. 129 poz. 123; nr inw. MNKi/N/928.
- 5 złotych 1930 r., Polska, RP, moneta wybita stemplem głębokim w setną rocznicę powstania listopadowego, wybito 200 szt., srebro, średn. 33 mm, w. 18 g; IKMP s. 21 poz. 21/b; nr inw. MNKi/N/929.

Ponadto zakupiono: 12 monet próbnych PRL wybitych w mosiądzu po 100 szt. każdego nominału, 7 monet próbnych PRL bitych w srebrze i 16 w miedzioniklu.

Medale

- J. F. Holzhaeusser, medal dedykowany przez Stanisława Augusta Karolowi Wyrwiczowi w 1772 r. w dowód zasług w kształceniu młodzieży i osiągnięć w publikowaniu prac naukowych z dziedziny historii i geografii polskiej, srebro, średn. 44,2 mm, w. 43,0 g; Raczyński T.4 poz. 560; nr inw. MNKi/N/968.

- J. F. Holzhaeusser, medal wybity z okazji założenia kamienia węgielnego pod kościół Świętej Opatrzności w Warszawie w dniu 3 maja 1792 r. w pierwszą rocznicę uchwalenia przez Sejm Konstytucji (kościół nie został wybudowany, sytuacja polityczna i ostatni rozbiór kraju przekreślił program jego realizacji), srebro, średn. 40,25 mm, w. 29,2; Raczyński T.4 s. 125 poz. 543; nr inw. MNKi/N/969.
 - W. Przedwojewski, plakietka „Portret dziewczynki”, brąz, 115 × 180 mm; Strzałkowski s. 99; nr inw. MNKi/N/967.
- Ponadto zakupiono: 23 kopie miedziane (komplet) medali królewskich wg projektu J. F. Holzhaeussera i J. J. Reichla, 179 medali regionalnych Kielecczyny i 19 medali portretowych PRL.

ROK 1986

W pierwszym półroczu przejęto z Działu Archeologii do Gabinetu Numizmatycznego 22 593 monety. Ilość ta tworzy 18 zespołów monetarnych, stanowiących „skarby” lub znaleziska posiadające metryki archeologiczne. Łącznie w posiadaniu Gabinetu znajduje się 38 takich zespołów, z czego 19 zostało przejętych w 1985 r. z Działu Historii. Zespoły te wymagają oddzielnego omówienia, a niektóre z nich uzupełnienia opracowań naukowych. Między innymi opracowania naukowego oczekuje skarb szelągów miedzianych Jana Kazimierza z Jędrzejowa, liczący 13 575 monet. W Dziale Archeologii pozostały monety antyczne i z wczesnego średniowiecza w ilości ok. 620. Wśród nich skarb denarów rzymskich z okresu republiki i cesarza Augusta z Połańca, skarb denarów rzymskich z I i II w.n.e. ze Skrobaczowa i skarb denarów z XI w. z Łagowicy Starej¹.

Zakupy monet i medali w 1986 r. były bardzo skromne w stosunku do roku ubiegłego.

Nabytki Gabinetu Numizmatycznego w 1986 r. i stan zbiorów na koniec roku przedstawia się następująco:

Numizmaty	Stan z 1985 roku	1986 r.			Stan w dniu 31 XII 1986
		Przejęto z Działu Archeologii	Dary i przekazy	Zakupy	
Monety	6 493	22 593	22	5	29 113
Medale	635	—	4	77	716
Banknoty	133	—	—	91	224

¹ J. Kuczyński *Materiały do stanu badań nad zbiorami numizmatycznymi Muzeum Świętokrzyskiego w Kielcach*, „Rocznik Muzeum Świętokrzyskiego” 1971 t. 7, s. 151. Artykuł omawia 29 zespołów monetarnych; stan do roku 1969 określony został na 6295 monet.

Do najciekawszych zakupionych nabytków należą:

Monety

- Denar „Walczący z lwem”, Polska, Władysław Wygnaniec (1138–1146), srebro, średn. 14 mm, w. 0,470 g; Kopicki T.1 Cz.1 s. 29 poz. I; nr inw. MNKi/N/1142.

Ryc. 39. Denar, Władysław II Wygnaniec

- Brakteat „Trzy łuki”, Polska, Mieszko Płatonogi (1163–1211), srebro, średn. 18 mm, w. 0,190 g; Kopicki T.1 Cz.1 s. 88 poz. XLII; nr inw. MNKi/N/1141.

Ryc. 40. Brakteat, Mieszko Płatonogi

- Dukat z 1812 r., Księstwo Warszawskie, Fryderyk August, złoto średn. 22,4 mm, w. 3,49g; Kopicki, T.4 s. 29 poz. 34; nr inw. MNKi/N/1069.

Ponadto zakupiono: 37 medali współczesnych, portretowych oraz 36 medali regionalnych, a także banknoty polskie z lat 1917–1948 w ilości 91 sztuk.

Wykaz skrótów

Kopicki	— E. Kopicki <i>Katalog podstawowych typów monet i banknotów polskich oraz ziem historycznie z Polską związanych</i> . T.1–4. Warszawa 1974–1983
Raczyński	— E. Raczyński <i>Gabinet medalów polskich oraz tych, które się dziejów Polski tyczą</i> . T. 4. Wrocław 1843
Kamiński, Kurpiewski	— C. Kamiński, J. Kurpiewski <i>Katalog monet polskich 1764–1864</i> . Warszawa 1976
IKMP	— C. Kamiński. <i>Ilustrowany katalog monet polskich 1916–1982</i> . Warszawa 1983
Strzałkowski	— J. Strzałkowski <i>Słownik medalierów polskich i z Polską związanych 1508–1965</i> . Warszawa 1982

Józef Dzikowski